

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р **Анета Гергова Димитрова**, катедра „Кирилometодиевистика“, Факултет по славянски филологии, СУ „Св. Климент Охридски“, член на научно жури, назначено със заповед на Ректора на СУ № РД 38-423 от 15.07.2024 по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.1. Филология (Български език – История на българския език), обявен в ДВ, бр. 55 от 28.06.2024 г.

1. Конкурсът за доцент е обявен за нуждите на катедра „Кирилometодиевистика“ във Факултета по славянски филологии, единствен кандидат е гл. ас. д-р **Гергана Руменова Ганева**. Според подадената справка д-р Ганева отговаря на минималните национални изисквания по чл. 26 от ЗРАСРБ за научна област 2. Хуманитарни науки. Налични са всички необходими документи за конкурса според изискванията на чл. 107 (1) на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

Гл. ас. д-р Гергана Ганева е завършила българска филология с магистърска степен по лингвистика в СУ „Св. Климент Охридски“ (2005) и магистърска степен по приложна лингвистика към испанска филология (2007). Била е редовен докторант по история на българския език към катедра „Кирилometодиевистика“ с научен ръководител проф. дфн Анна-Мария Тотоманова с тема на дисертацията „Глаголната суфиксация в историята на българския език с оглед на изграждането на видовата опозиция“ (защитена 2012). От 2013 г. работи като асистент, а от 2015 г. като главен асистент в катедра „Кирилometодиевистика“, като води семинарни занятия към лекционния курс „История на българския език“ и преподава (заедно с проф. дфн А.-М. Тотоманова) избираемата дисциплина „Теория на основите. Основи на етимологията“. Участва в изготвянето на интерактивен практикум към електронния курс „История на българския език“ в платформата e-medievalia (<https://e-medievalia.uni-sofia.bg/moodle/>). Освен компетентен и ангажиран преподавател, д-р Ганева е и много способен администратор с богат опит, натрупан в работата ѝ по административното обслужване на редица проекти към Фонд „Научни изследвания“ към МОН и Научно-изследователския сектор при СУ „Св. Климент Охридски“, в който работи като технически сътрудник две години (2009–2011).

2. Д-р Ганева е автор на две монографии, 16 статии, участва в съставителството на два речника (Речник на езика на Патриарх Евтимий. Част II. София, 2020; Граматически речник на старобългарския език, (online histdict.uni-sofia.bg; <https://cyrillomethodiana.uni-sofia.bg/index.php/mdocs/category/10-grammar-dictionary> 2015) и на един сборник. За участие в конкурса са предоставени хабилизационен труд „Модални значения *възможност* и *вероятност* в българската езикова история“, София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2023, 206 с., монографията „История на граматическите основи“, София, 2018, 149 с., десет статии, от които две в съавторство, и съставителството на двата посочени речника, също в съавторство.

Хабилитационният труд на д-р Ганева е посветен на историята на изразяване на модалните значения ‘възможност’ и ‘вероятност’ в българския език. Изследването обхваща периода XIV–XVIII в. и разглежда употребите на условно наклонение, модалните употреби на бъдеще време, от които възникват презумптивните („ще да“) форми и някои конструкции с модални глаголи. В началото („Глава I. Модалност, епистемична модалност и презумптивност“) авторката представя теоретичните рамки и терминологията, зададени от предходните изследователи на модалността, и очертава проблематиката, върху която се фокусира с оглед на развоя специално на българския език. Материалът е сложен не само поради факта, че в научната литература се използват различни класификации и термини за едни и същи езикови явления, но и понеже диахронното изследване предполага подбор на достатъчно съпоставими примери от различни по жанр и време писмени извори, които да могат да бъдат обхванати от единна методология. Във втора глава („Неепистемична възможност: към историята на условното наклонение“) фокусът пада върху значенията и употребите на условното наклонение (чието основно значение е ‘възможност’), като причините за ограничаването на употребите на кондиционала се търсят и в развоя на глаголната система през новобългарския период. Специално се обръща внимание върху възникването на евиденциалността, а заключението на авторката е, че несвидетелските употреби трябва да се изведат от употребата на перфекта, а не на условното наклонение. В трета глава („Модалност и контекст. История на епистемичната възможност и вероятност“) се изследват употребите на бъдеще време с модално значение, довели до съвременните презумптивни („ще да“) форми. Значението ‘възможност’ се реализира предимно във въпросителни изречения (реторични въпроси, подчинени изречения и др.), докато значението ‘вероятност’, което се морфологизира в новобългарския период, може да се съдържа и в съобщителни изказвания. Материалът показва и че възможността е по-старото и по-обхватно значение, докато презумптивните форми със значение ‘вероятност’ остават в периферията на българската глаголна система. Четвърта глава („Модални глаголи и перифрастични конструкции за изразяване на възможност и необходимост“) се спира на съчетанията най-вече с глаголите ‘мога’ и ‘трябва’ (съответно старобългарските *моѡн* / *възмоѡн* + инфинитив, *трѣвоати* + инфинитив) но също и на *бѣти* и *ниѣти* с инфинитив. Примерите показват, че епистемичните значения на тези конструкции са сравнително късни, характерни за новобългарския период, като първо възникват при глагола ‘мога’, а след това при ‘трябва’. Заключителната част на книгата не само обобщава предходното изложение, но и допълнително систематизира направените наблюдения, като предлага няколко схеми, в които се онагледяват връзките, семантичният развой и йерархичните отношения между изследваните модални значения. В заключение авторката подчертава, че модалностите на логиката не съвпадат и съответно не бива да бъдат отъждествявани с модалностите в езика. В своя хабилитационен труд д-р Ганева представя богат езиков материал, обхващащ късната среднобългарска и ранната новобългарска епоха, като предлага добре обоснован модел на модалните значения ‘възможност’ и ‘вероятност’ и развоя на езиковите средства за изразяването им.

Втората монография на Гергана Ганева (История на граматическите основи. София, 2018) изследва развоя на глаголните основи за вид и време върху материал от IX–XV в., т.е.

старобългарския и среднобългарския период. В пет глави се разглеждат основите на старобългарските глаголи според техните словообразователни и формообразователни афикси, отношенията между организацията на старобългарските спрежения и славянския глаголен вид, ролята на темпоралните гласни, видовете суфикси, конкретно суфиксите -ne- и *-je/o-, съвременните суфикси за имперфективация, историческите промени при темпоралните гласни на глаголните основи, както и някои словообразователни промени при стари отименни глаголи. В книгата се стига до заключението, че по отношение на глаголните основи българският език предпочита аглутинативна афиксация, която донякъде противоречи на флективния му строеж.

Предложените за конкурса статии обхващат различни аспекти от научните интереси и занимания на д-р Ганева, част от които са развити в двете книги. Във фокуса на вниманието е старобългарският глагол и неговият развой в историята на българския език. Предложени са редица интересни и задълбочени наблюдения върху обогатяването на глаголната система с нови форми и морфонологични средства през (втората половина на) среднобългарския период. Разглеждат се промените в темпоралните глаголни основи и конкретно на тази на имперфекта. В по-новите публикации на преден план стоят въпроси, свързани с модалността, като промените в значението на глагола 'мога' и някои употреби на условно наклонение. Наред със събирането и анализа на езиковия материал авторката обръща специално внимание на теоретичните основи на изследването си и следва непротиворечива и ясна методология.

Важен и приносен аспект на заниманията на д-р Ганева е приложението на електронни инструменти в старобългаристиката и диахронната лингвистика. Благодарение на съвместните усилия на авторката с колеги и съавтори са разработени редица електронни инструменти в системата histdict.uni-sofia.bg, където постепенно се попълва електронен диахронен корпус и се съдържат няколко речника, съпроводени с търсачка, морфосинтактичен тагсет и др.

Справката на забелязаните цитирания отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и показва, че изследванията на д-р Ганева са с отлична видимост и се ценят високо в научната общност.

3. Въз основа на разгледаните документи, справки и научни публикации на кандидатката, които изцяло отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и на Правилника на СУ „Св. Климент Охридски“, **убедено препоръчвам на научното жури да присъди на гл. ас. д-р Гергана Ганева академичната длъжност 'доцент' в професионално направление 2.1. Филология (История на българския език).**

04.11.2024

София

доц. д-р Анета Димитрова